● "Azərbaycan mədəniyyəti - 2040"

Qloballaşan dünyada milli kimlik konsepsiyası

XXI əsrin ikinci rübünə doğru irəliləyən dünya artıq təkcə iqtisadi və texnoloji inteqrasiya ilə deyil, mədəniyyətlərin sürətli qarşılıqlı təsiri ilə də xarakterizə olunur. Qloballaşma bu prosesin əsas aparıcı qüvvəsi kimi çıxış etsə də, onun yaratdığı imkanlarla yanaşı, milli kimliklər üçün ciddi çağırışlar da formalaşdırır. Məhz bu kontekstdə "Azərbaycan mədəniyyəti - 2040" Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Konsepsiyası milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və müasir dünyaya inteqrasiyanın uzlaşdırılması baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır.

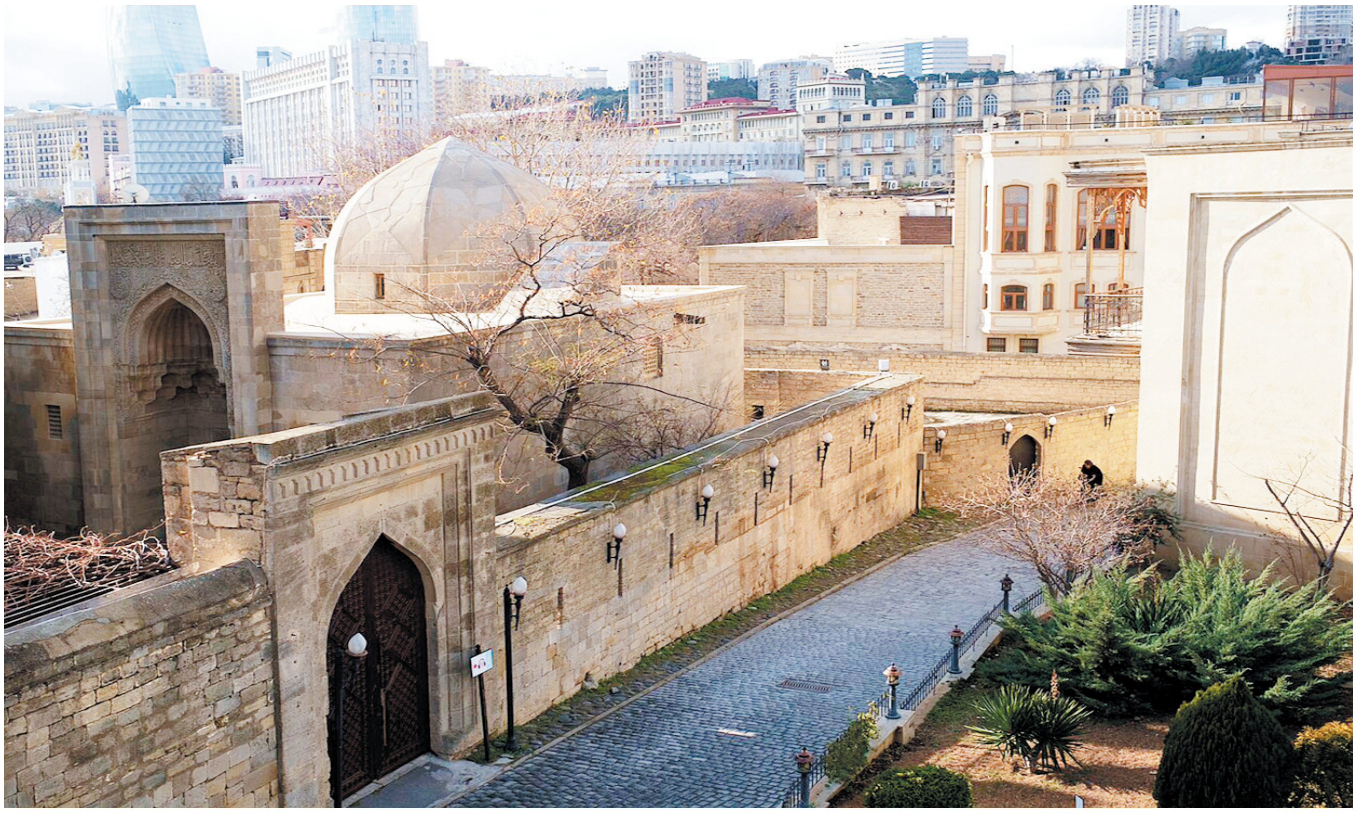

Azərbaycan mədəniyyəti minilliklər boyu formalaşmış zəngin irsi, çoxşaxəli folkloru, klassik və müasir ədəbiyyatı, musiqisi, memarlığı və tolerantlıq ənənələri ilə fərqlənir. Qloballaşma şəraitində bu dəyərlərin yalnız qorunması deyil, eyni zamanda yeni dövrün tələblərinə uyğun təqdim edilməsi əsas hədəf kimi götürülür. Çünki müasir dünyada mədəniyyət passiv şəkildə saxlanılan miras deyil, dinamik şəkildə yaşadılan və inkişaf etdirilən canlı orqanizmdir.

Əslində bu günlərdə qəbul edilən "Azərbaycan mədəniyyəti - 2040" sənədi birdən-birə meydana çıxmış təşəbbüs deyil. Azərbaycan dövlətinin uzun illər ərzində ardıcıl, düşünülmüş və məqsədyönlü şəkildə həyata keçirdiyi mədəniyyət siyasətinin məntiqi davamıdır. Bu siyasətin təməli Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Ulu Öndərin xarici səfərlərə gedərkən mədəniyyət xadimlərini, şair və yazıçıları özü ilə aparması heç də protokol xarakterli addım deyildi. Bu, Azərbaycan mədəniyyətinin dövlət diplomatiyasının ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilməsi demək idi.

Klassik ədəbiyyatımızın yaradıcılarının, incəsənət xadimlərinin yubileylərinin beynəlxalq miqyasda qeyd olunması, onların xatirəsinə abidələrin ucaldılması, adlarının təkcə ölkə daxilində deyil, digər respublikalarda küçə və prospektlərə verilməsi də təsadüf yox, strateji yanaşmanın nəticəsi idi. Bununla Ulu Öndər Azərbaycanın zəngin mədəni irsini yalnız qorumaqla kifayətlənmir, onu geniş planda dünyaya təqdim edir, milli kimliyimizi qlobal mədəni xəritədə görünən və tanınan bir dəyərə çevirirdi.

Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi bu mədəniyyət siyasəti Azərbaycan dövlətçiliyinin ideoloji dayaqlarından birinə çevrildi. Mədəniyyət Ulu Öndər üçün keçmişin xatirəsi deyil, gələcəyin qurulmasında əsas vasitə idi. Bu xətt Prezident İlham Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi ilə daha da inkişaf etdirilərək dünyaya yeni məzmunda təqdim edildi. Bu sahədə xüsusilə Birinci vitse-prezident, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın mədəniyyətimizin dünyaya təqdim olunması sahəsində gördüyü işlər olduqca qürurvericidir. Mehriban xanım Əliyevanın birbaşa fəal iştirakı ilə Azərbaycan mədəni irsi yalnız ölkə daxilində deyil, beynəlxalq məkanda da geniş şəkildə tanıdıldı və UNESCO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrs Siyahısına çoxlu nümunələrin daxil olması ilə nəticələndi.

Son 20 ildə UNESCO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrs üzrə Təmsilçi Siyahısına daxil edilmiş Azərbaycan muğamı, aşıq, xalçaçılıq sənəti, tar və kamança ifaçılığı, çovqan atüstü oyunu, qadın ipək baş örtüyü kəlağayı, lazımi sənətkarlıq növləri, lavaş və digər çörək ənənələri, dolma mətbəxi, Dədə Qorqud dastan irsi, yallı rəqsləri, nar bayramı, pəhləvanlıq mədəniyyəti, Nəsrəddin Hoca lətifələri, çay mədəniyyəti Azərbaycan mədəniyyətinin zənginliyini dünyaya nümayiş etdirir.

Bu, adi bir siyahı deyil - bu, Azərbaycanın milli kimliyinin, tarixi yaddaşının və mədəni kodlarının dünya miqyasında tanınmasının parlaq göstəricisidir. Artıq Azərbaycan yalnız nefti və strateji mövqeyi ilə deyil, eyni zamanda zəngin mədəni irsi ilə də dünyada dəyər qazanır. Hər bir qeyri-maddi mədəni nümunənin UNESCO-nun siyahısına salınması milli dəyərlərimizin qlobal məkanda yer alması deməkdir. Bu, həm də gənc nəslin öz mədəni köklərini qürurla yaşaması üçün qüvvətli zəmin yaradan vacib amildir.

Məhz bu baxış bucağından yanaşdıqda aydın olur ki, "Azərbaycan mədəniyyəti - 2040" Konsepsiyası yeni bir başlanğıcdan daha çox zamanın tələblərinə uyğun şəkildə yenilənmiş və müasir çağırışlara cavab verən davamlı dövlət xəttidir.

2040-cı ilə doğru mədəni inkişafın əsas xətti milli kimliyin məzmunlu şəkildə yaşadılmasıdır. Dilin qorunması və zənginləşdirilməsi, milli musiqi irsinin - muğamın, aşıq sənətinin, xalq rəqslərinin müasir texnologiyalar vasitəsilə beynəlxalq auditoriyaya çıxarılması bu baxımdan prioritet istiqamətlərdir. Rəqəmsal platformalar, süni intellekt və virtual mədəniyyət mühitləri Azərbaycan mədəniyyətinin yeni təqdimat formalarına çevrilməlidir.

Qloballaşmanın təsir göstərdiyi ən həssas sahələrdən biri gənclərin dünyagörüşüdür. "Azərbaycan mədəniyyəti - 2040" baxışı gənclərin milli kimliyi yalnız tarix kitablarında deyil, gündəlik həyat tərzində hiss etməsini hədəfləməsidir. Təhsil sistemində mədəniyyətin yalnız fənn kimi deyil, dəyər kimi təbliği, milli-mənəvi irsin yaradıcı formada öyrədilməsi gələcəyin mədəni dayaqlarını formalaşdıracaq.

Sözsüz ki, bu prosesdə dövlət siyasəti həlledici rol oynayır. Son illər mədəni irsin qorunması, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə tarixi-mədəni abidələrin bərpası, milli mədəniyyətin beynəlxalq səviyyədə tanıdılması istiqamətində atılan addımlar 2040 vizyonunun real əsaslara söykəndiyini göstərir. Mədəniyyət artıq yalnız estetik sahə deyil, həm də milli təhlükəsizlik və ideoloji davamlılıq məsələsidir.

Eyni zamanda milli-mənəvi dəyərlərin qorunması özünəvurğunluq, qapanma anlamına gəlməməlidir. Azərbaycan mədəniyyəti tarix boyu fərqli sivilizasiyaların kəsişmə nöqtəsində formalaşıb və bu xüsusiyyət onu gücləndirib. "Azərbaycan mədəniyyəti - 2040" perspektivində də məqsəd milli özünəməxsusluğu qorumaqla qlobal mədəni dialoqda fəal iştirak etmək, Azərbaycan modelini dünyaya çatdırmaqdır.

Bu gün Azərbaycan beynəlxalq aləmdə artıq təkcə siyasi və iqtisadi təşəbbüslərlə deyil, fərqli mədəniyyətlərin dialoq və müzakirə məkanı kimi də tanınır. 2008-ci ildə əsası qoyulan və dünyada geniş rezonans doğuran "Bakı Prosesi", eləcə də mütəmadi olaraq keçirilən Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq, Bakı Beynəlxalq Humanitar forumları Azərbaycanın multikultural dəyərlərə verdiyi önəmin praktik təzahürüdür. Bu mötəbər platformalarda müxtəlif dinlərin, mədəniyyətlərin, sivilizasiyaların nümayəndələri bir araya gələrək qlobal çağırışları məhz Bakıda - Azərbaycanda müzakirə edirlər. Bütün bunlar sübut edir ki, Azərbaycan artıq regional deyil, qlobal mədəni dialoqun mərkəzlərindən biri kimi qəbul olunur.

Nəticə etibarilə "Azərbaycan mədəniyyəti - 2040" yalnız gələcək üçün proqnoz deyil, bu gündən atılmalı olan addımların yol xəritəsidir. Qloballaşan dünyada milli kimliyi qorumağın yeganə yolu onu inkişaf etdirmək, yaşatmaq və gələcək nəsillərə çağdaş dildə ötürməkdir. Azərbaycan mədəniyyəti bu gücə, bu potensiala və bu tarixi missiyaya sahibdir.

Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"

Azərbaycan.- 2026.- 17 yanvar (№10).- S.15.